

Yerel seçimlere giderken ‘katılım’ veya ‘katılımcı demokrasi’ üzerine

Türkiye’de katılımcı örneklerin hiçbir zaman var olmadığını söyleyemeyiz ama olanların gerçekte ne olduğunu ve nasıl oluştuğunu, sürdürülebilirliklerini ya da bir model olarak düşünülüp geliştirilebilirliklerini pek fazla tartışmış değiliz.

Akın Atauz

24/02/2024

aatauz@yahoo.com

Yerel seçimler yaklaşırken belki en önemli konu değil ama bazı partilerin oldukça önemsendiği bir kavram var. Bu kavram, nerdeyse bütün seçim bildirelerinin/ “beyannamelerinin” üzerinden bir bulut gibi uçuyor ve sürekli biçim, renk ve yoğunluk değiştiriyor. Bazen kaybolan ve hiç görünmez olan bazen de sanki çok somutmuş ve bir çubuğa dolanmış pamuk şekeri gibi, etrafında umut ve mutluluk veren bu kavramın adı **katılım**.

Katılımcı demokrasi (veya bazen yakınında gezdiği diğer akrabasına benzetilerek “güçlü demokrasi” ya da “özyönetim” bazen de “doğrudan demokrasi” vb.) sanki düpedüz devletin ya da herhangi bir kurumun yönetimine çok farklı biçimlerde de olsa eşitlik kavramının normatif bir gereği olarak (oy vermek, aday olabilmek veya izleyebilmek vb. gibi) katılma hakkı biçiminde de kullanılıyor.

Türkiye’de katılım ne anlama geliyor?

Türkiye, temsili demokrasiyi bile kurallarına uygun ve bütün genişliği ile hiçbir zaman deneyimlemediğinde, otoriter önderlere ve itaate çok düşkün olduğu için, “katılımcı demokrasi” ya da kısaca katılım kavramıyla ilgili pek fazla ilgilenmiyor. Bu konuda

sağlam yerel bilgi bulunmuyor. Ama teorik olarak dünyanın birçok ülkesinde ve farklı dönemlerde katılımcı süreçler ya da benzerleri üzerinde gerçekleştirilmiş deneyimler ve bunlar üzerinde tartışmalar/ bilgi var ve bu nedenle kavramın nasıl bir şey olabileceğine dair biraz fikir edinebiliyoruz.

Türkiye’de katılımcı örneklerin hiçbir zaman var olmadığını söyleyemeyiz ama olanların gerçekte ne olduğunu ve nasıl oluştuğunu, sürdürülebilirliklerini ya da bir model olarak düşünülüp geliştirilebilirliklerini pek fazla tartışmış değiliz. Hemen akla gelen **Fatsa** örneğinden başlayarak belki kayıyımın kara cenderesine girmeden önce fırsat bulunabilmiş başka yerel uygulamalar hatta belki şu anda bile yaşanmakta olan bazı yerel örnekler bulunabilir. Ancak burada sorun, demokraside katılımcılık yaklaşımının ne anlama geldiği, nasıl tanımlandığı ve bazı pratik (bazen tekil ve ad-hock) uygulamalarla gerçekleştirildiği veya başarısızlığa uğradığı hakkında geliştirilmiş pek fazla bir literatür bulunmuyor.

Yukarıdaki son cümlenin çok iddialı ve çok ağır olduğunu biliyorum, ama yine de yazabiliyorum. Çünkü katılımcı demokrasinin en kolay ve güçlü ve deneysel biçimde uygulanmasının söz konusu olabileceği yerel yönetim seçimlerine katılan partilerin (en iddialı ve ikna edici düzeyde yer alması olası) bildirgelerinde demokrasi ve katılım bölümleri oldukça kof. Eğer bu partiler yerel düzeyde katılımcılığın gerekli ve olumlu olduğunu düşünüyorlarsa seçimi kazandıklarında bu konuda ne yapacaklarını anlatmaları, tanımlamaları ve ikna edici düzeyde açıklamaları ve göstermeleri gerekiyor. Ancak terimi ya da kavramı en sık kullanan sol partiler bile bu konuda çok karmaşık, tutarsızlıklarla ya da yarım kalmışlıklarla dolu, bir klişe olarak parlak ama son derece sığ ve gerisinde hiçbir düşünce, bilgi ya da gerçeklik kaygısı bulunmayan sözler/ önermeler veya vaatler sıralamakla yetiniyor. Bildirgelerin bu (demokrasi ve katılım bölümleri) bölümü (eğer böyle bir benzetme yapılabilirse) bir “parça bohçası” görünümünde. Partiler ilginç ve parlak buldukları her sözü, sıralı-sırasız buraya iteklemişler gibi... Belki daha da vahimi, partiler üzeri bir konumda bulunan uzman meslek kuruluşu **TMMOB** de bu durumda. Öneriler ve katılım konusundaki açıklamalar/

önergeler birbirinden habersiz ve bağımsız terimler gibi duruyor. Katılımın nasıl gerçekleşebileceği bilgisi öylesine arzulan bir ideal ki eklemlenemeyen ögeler fark bile edilmeden, yapı yükseliveriyor... Bunun nedeni de hem kavram üzerindeki tartışmanın azlığı hem de önerilenlerin kendi örgütleri dahil hiçbir yerde denenmemiş olması.

‘Suçlu’ kim?

Evet, seçime az bir zaman kala çok düzgün ve iyi metinler elde etmek zor olabilir ancak bu metinlerin işlevsizliği, böyle bir aceleden kaynaklanmıyor. Düpedüz kavramın ne olduğu ve nasıl ete-kemiğe bürüneceği bilgisinin (hatta hayalinin) bulunmayışından kaynaklanıyor. Herkesin (sağ partiler, hatta muhafazakarlar dahil) ilgisini çeken, hoşlandığı bir kavram, katılım. Ama katılımın anlamı nedir? Nasıl sağlanır?

Sağlandığında bunun gerçek bir katılım mı, yoksa göstermelik bir dekorun parçası mı olduğu nasıl anlaşılır? Katılım her zaman tekil bir örnek ve kendiliğinden gelişiveren bir durum mudur, yoksa (esnek ve değişkenlikleri-çeşitlenmesi çok dinamik olsa bile) bir model olarak düşünülebilir mi? Bu model sürdürülebilir mi yoksa parlayan ve sönen anlık yıldız kaymaları konstellasyonu gibi midir?

Soruları çoğaltabiliriz elbette. Sadece katılım kavramı bakımından içinde bulunduğumuz durumu anlatmak istiyorum ve burada elbette ne siyasi partileri ne de başka bir özneyi/ kuruluşu suçlamaya çalışıyorum. Çünkü suçun nerede olduğunu ve suçlunun kim olduğunu biliyorum: Suçlu, elbette benim ve benim gibi bu kavramı önemseyenler. Biz bu kavram üzerinde ne yazık ki ciddi bir tartışma açmadık, eğer yakın örnekler yaşadıysak bu örnek olayları tartışma zeminine yeterince ve sistemli bir biçimde getirmediğimiz. Kavramın teorik özellikleri üzerinden Türkiye’ye, bu ülkenin yapısına ve toplumsal özelliklerine uygun katılım anlayışı/ özellikleri ve süreçleri üzerinde tartışmayı genişletmeyi başaramadık. Bazen katılımın ne olmadığını, bir belediye uygulamasının neden “katılımcı yaklaşım”/ “katılımcı planlama” vb. olamayacağını söyledik ama bu da yalınkat bir eleştirinin ötesine geçemedi.

Eğer eleştiriyorsak, katılım konusundaki hangi ilkelere veya anlayışa, modele veya standarda uyduğu veya uymadığı belirtilen, sürdürülebilirliği ve sağlıklı gelişmesinin koşullarını ve boyutlarının neler olabileceği vb. konuları iyi gerekçelendirilebilmiş eleştiriler değildi bunlar. En azından kendi hesabıma bunu yapamadığımı biliyorum. Ancak eleştiri sığlığımız da çok önemli olduğunu, hatta toplumsal yaşam bakımından kilit önemde olduğunu düşündüğüm bu kavram hakkında yeterince tartışmaya katılmamış olmamdan kaynaklanıyor.

Böyle bir tartışmayı katılımı önemseyenler olarak, bu tür konuşmaları kendi aramızda pek yapmıyoruz, yapamıyoruz. Yapsak bile bunu daha geniş tartışma zeminlerine taşıyamıyor, giderek bu ülkeye, bu ülkenin çeşitli yörelerinde yaşayan insanlarına özgü/ uygun veya yerel boyutları da olan bir taslak kuramın inşasına cesaret edemiyoruz. Tamam, belki **Gramsci** gibi veya **Agamben**, **Negri** ya da, **Roussopulos**, **Barber** vb. kadar iyi formüle edilmiş önermeler olmayacak bunlar... Ancak yine de buna ihtiyacımız var.

Besbelli başkalarının da, özellikle soldaki siyasi partilerin, bazı demokratik meslek örgütlerinin, sivil toplum örgütlerinin, kent konseylerinin ve belki mahallesinde bir şeyler yapmaya ve mikro başarıları önemseyen girişim gruplarının, hatta meraklı bir-kaç muhtarın da bu tür tartışmalarla geliştirilebilecek düşünceye veya bilgiye ihtiyacı olduğu anlaşılıyor.

Eğer bu yazıya, küçücük bile olsa, herhangi bir tepki gelebilirse, gelecek haftalarda TMMOB, **DEM Parti**, **TİP**, **CHP** ve **AKP** seçim bildirgeleri üzerinden tartışmayı geliştirmeye çalışacağım. Eğer tek bir kişinin bile ilgisini çekmiyorsa yapılabilecek bir şey

yok. Bir cambazlık yaparak, haftanın içinden başka bir ilginçlik yaratabilme abama devam edeceğim...

Akın Atauz